

Голові спеціалізованої вченої
ради Д 08.080.09 у Навчально-
науковому інституті
державного управління
НТУ «Дніпровська політехніка»
доктору історичних наук,
професору Є.І. Бородину

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора Рачинського Анатолія Петровича на дисертацію Хожило Максима Едуардовича на підставі прилюдного захисту дисертації, підготовленої в правах рукопису, на тему: «Теоретико-методологічні засади формування сучасної доктрини державного управління на основі принципів "зеленої трансформації"», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження

Актуальність дисертації на тему «Теоретико-методологічні засади формування сучасної доктрини державного управління на основі принципів "зеленої трансформації"» виокремлюється через ряд ключових факторів, що впливають на сучасну динаміку інституту державного управління в Україні. По-перше, у зв'язку з економічними, соціальними, політичними та військовими викликами, які стоять перед нашою державою, необхідно знайти ефективні методи та інструменти для забезпечення сталого розвитку всіх регіонів України та її післявоєнного відновлення. Це вимагає не лише впровадження передового досвіду зарубіжних країн.

Дуже важливого значення набувають питання розробки власних підходів, адаптованих до специфіки українських реалій як в умовах ведення довготривалої війни з руйнуванням, насамперед, енергетичної, промислової та оборонної інфраструктури, так в реалій повоєнного періоду з акцентуванням на соціально-економічний та гуманітарний розвиток держави. По-друге, зростаюча потреба у вдосконаленні засобів управління вимагає наявності чіткої теоретичної бази, яка б дозволяла розробляти та впроваджувати ефективні інструменти реалізації державної політики, що забезпечує рух у напрямку євроінтеграції, Європейського Зеленого Курсу та колективного безпекового простору для України.

Тож дисертація на цю тему, яку підготував Хожило М. Е., не лише відповідає сучасним викликам, але й має значення для подальшого розвитку сфери державного управління в Україні. Одним з інноваційних напрямів політики зеленої трансформації є формування нової моделі державного управління, орієнтованої на системне поєднання екологічних, економічних та

соціальних пріоритетів розвитку. Питання інституційного та управлінського забезпечення зеленої трансформації досі не посіли належного місця як у вітчизняному науковому просторі загалом, так і в науці державного управління зокрема.

Через широке проблемне поле процесів зеленої трансформації відповідні питання розглядаються у науковій літературі з різних поглядів із превалюванням досліджень економічної та екологічної складових. Водночас, проблематика впливу державноуправлінських рішень на формування та реалізацію політики зеленої трансформації залишилась недостатньо дослідженою. Тому актуалізується формування теоретико-методологічного підґрунтя для наукового забезпечення діяльності органів державної влади у сфері розроблення та реалізації узгодженої політики зеленої трансформації.

Дисертаційне дослідження Хожило М. Е. на підставі прилюдного захисту дисертації, підготовленої н правах рукопису, на тему: «Теоретико-методологічні засади формування сучасної доктрини державного управління на основі принципів "зеленої трансформації"» є актуальним, адже вирішує проблему науки державного управління щодо формування теоретико-методологічних засад діяльності органів влади на підставі врахування сучасної доктрини державного управління в контексті принципів "зеленої трансформації"».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові результати дисертаційної роботи Хожило М. Е. є належним чином обґрунтованими й підтвердженими участю автора в їх апробації та впровадженні в органах державної влади. Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором, відповідають вимогам до дисертаційних досліджень, визначеним МОН України.

Головна наукова проблема, вирішенню якої присвячена дисертація, у тексті наукової праці розкрита комплексно. Здійснено ґрунтовний аналіз наукового доробку щодо досліджуваних за даним напрямом питань. Зміст роботи та наукових публікацій автора за темою дисертаційного дослідження демонструє відповідний рівень обґрунтованості отриманих наукових результатів, вказує на їх беззаперечну достовірність.

Дисертант показав добре володіння методологічними навичками підготовки дисертаційного дослідження. Про це свідчить використання сучасних методів наукового пошуку. У дисертації застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема:

- діалектичний метод та метод наукової абстракції – для концептуалізації «зеленої трансформації» як ціннісно-парадигмального виміру державного управління та визначення ролі держави як «інституційного архітектора»;

- системний підхід – для розробки цілісної моделі «зеленої трансформації» сфери державного управління на засадах інтегрованого підходу;

- порівняльно-правовий метод – для аналізу європейських практик (досвід Польщі, пакет «Fit for 55») та їх адаптації до умов України;
- метод структурно-функціонального аналізу – для систематизації механізмів державного управління та вдосконалення інституційного механізму на регіональному рівні;
- метод моделювання – для розробки концептуальної моделі «резильєнтної зеленої трансформації» («Build Back Better») та мережево-платформної моделі цифрової трансформації;
- методи територіального та галузевого аналізу – для оцінювання готовності державного сектору до трансформації та формування стратегій на основі концепції «здорових громад» та ін.

Важливо зазначити, що здобувач задекларував у тексті дисертації та реферату застосування технологій штучного інтелекту (ШІ). У роботі вказано, що ШІ, а саме ChatGPT, здобувач використав для пошуку релевантних джерел літератури, окремих елементів графічного супроводу результатів дослідження та для граматичної перевірки перекладу анотації дисертації англійською мовою. Всі розділи, при написанні яких використовувався інструмент ШІ, перевірені особисто перевірени та відредаговані Хожило М.Е. Наукові положення, висновки та результати дисертаційного дослідження є власним інтелектуальним внеском здобувача, а авторський доробок у науковій праці, що опубліковані у співавторстві, вказаний у додатках до дисертації.

Наукова новизна результатів дослідження

Дисертант, на наш погляд, цілком обґрунтовано формулює наукову новизну дисертаційного дослідження, що полягає у досягненні нових наукових результатів, що в сукупності вирішують актуальну наукову проблему з обґрунтування методологічних засад, а також розроблення науково-практичних рекомендацій щодо публічного управління регіональним розвитком в Україні. Здобувачем, вперше, серед іншого, - обґрунтовано теоретико-методологічних та організаційні засади системної трансформації державного управління процесами зеленої трансформації України в умовах воєнного стану, повоєнного відновлення та європейської інтеграції.

До найбільш вагомих результатів дослідження, що визначають його наукову новизну, належать: концептуалізація «зеленої доктрини» державного управління як переходу від традиційної ієрархічної моделі до адаптивної та резильєнтної екосистеми, в якій держава виконує роль «інституційного архітектора» сталого розвитку; розроблення методологічної моделі оцінювання готовності державного апарату до зеленої трансформації на основі мультикритеріального підходу; обґрунтування гібридної моделі відновлення енергетичного сектору з урахуванням принципів енергетичної безпеки та «Build Back Better»; запропонування мережево-платформної концепції цифрової трансформації державного управління з орієнтацією на «зелену інклюзію».

Удосконалено підходи до інституційного забезпечення зеленої трансформації України в контексті євроінтеграції та повоєнного відновлення, теоретико-методичні засади розгляду зеленої трансформації як чинника модернізації інституційної спроможності держави, дворівневий механізм координації державної політики на національному та регіональному рівнях, а також підхід до стратегічного планування територіально-секторальних зелених трансформацій з урахуванням принципів сталого розвитку, екологічної безпеки та людиноцентризму.

Подальшого розвитку дістали понятійно-категоріальний апарат державного управління у сфері зеленої трансформації, теоретико-методологічні положення щодо ролі держави як «інституційного архітектора» екосистеми сталого розвитку, концепція «резильентної зеленої трансформації» в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, а також мережево-платформний підхід до цифровізації публічного управління як інструменту екологізації, підвищення прозорості та ефективності управлінських процесів.

Таким чином, наукова новизна роботи має комплексний характер і охоплює концептуальний, методологічний, інституційний та прикладний рівні державного управління зеленою трансформацією України.

Належна обґрунтованість наукових положень та висновків дисертаційного дослідження у роботі базується на поєднанні теоретичних та практичних напрямів дослідження. При цьому здобувачу вдалося запропонувати у висновках до розділів, загальних висновках як окремі теоретичні новації, так і практичні напрями подальшого удосконалення сфери державного управління щодо реалізації засад політики «зеленої трансформації», що відображено у тексті дисертації та рефераті дисертації у повному обсязі.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертації відображено у 42 наукових працях, серед них: 4 статті у колективних вітчизняних та зарубіжних монографіях, 18 статей у наукових фахових виданнях, 3 статті у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз Scopus та WoS, 2 статті у наукових зарубіжних виданнях, 15 публікацій у матеріалах науково-комунікативних заходів.

Значення отриманих результатів для науки і практики

Практичні та теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи можуть бути реалізовані в процесі подальшої трансформації та розвитку системи державного управління в Україні. Основні положення дослідження щодо засад формування доктрини державного управління на основі принципів "зеленої трансформації" впроваджено в діяльність інституцій державного, приватного та громадського сектору: Центром адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу Національного агентства державної служби України;

департаментом цифрової трансформації, інформаційних технологій та електронного врядування Дніпропетровської обласної державної адміністрації; Дніпропетровською обласною Асоціацією органів місцевого самоврядування; Громадською науковою організацією «Фундація публічно-правових ініціатив»; Громадською організацією «Асоціація науковців України»; ТОВ «ЕДС-ПРОЕКТ» Інженерно-інвестиційної групи EDS.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертація Хожило М. Е. складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку літератури та додатків. Структура дисертаційної роботи відповідає меті дослідження, є логічною і продуманою.

У першому розділі – *«Теоретичні основи формування та розвитку сучасної системи державного управління»* – розглянуто сучасний стан наукового розроблення проблематики державного управління, здійснено аналіз основних понять та категорій за темою дослідження; надано оцінку теоретичним аспектам формування сучасної системи державного управління крізь призму вивчення змісту основних доктрин, принципів, моделей та підходів в реалізації політики зеленої трансформації; розглянуто історико-теоретичний базис концепту «зелена трансформація» як іманентної ознаки сучасної структурно-функціональної побудови державноуправлінської сфери в умовах дії правового режиму воєнного стану та євроінтеграційного руху української держави.

Схвально можна оцінити авторський підхід щодо, який дозволив сформувати теоретичне підґрунтя дослідження сучасної системи державного управління в контексті суспільних трансформацій. Насамперед, здійснено комплексний аналіз наукових підходів до розуміння сутності державного управління, його основних понять і категорій, що дозволило визначити концептуальні орієнтири подальшого дослідження (підрозділ 1.1). Особливу увагу здобувач приділив еволюції наукових доктрин, принципів, моделей і підходів до формування сучасної системи державного управління та визначенню можливостей їх адаптації до нових суспільних викликів.

Обґрунтовано, що сучасна трансформація державного управління потребує переходу від переважно ієрархічної та регуляторної моделі до більш адаптивної, інтегрованої та резильєнтної системи, здатної забезпечувати узгодження економічних, соціальних, екологічних і безпекових пріоритетів. У цьому контексті автор розглядає «зелену трансформацію» не лише як напрям екологічної політики, а як важливий парадигмальний чинник модернізації інституційної архітектури державного управління.

Значну увагу Хожило М. Е. приділив історико-теоретичному осмисленню становлення концепту «зелена трансформація», його змістовій еволюції та поступовому переходу від переважно екологічного трактування до системного управлінського підходу.

Аргументовано необхідність інтеграції принципів сталого розвитку, екологічної безпеки, резильєнтності та європейських цінностей у структурно-функціональну побудову сучасної системи державного управління України. Особливої актуальності положення розділу набувають з огляду на функціонування держави в умовах воєнного стану та євроінтеграційного руху, що зумовлює необхідність формування теоретичної основи для подальшої трансформації державного управління на засадах зеленої доктрини.

У другому розділі – *«Методологічні аспекти дослідження засад формування сучасної доктрини державного управління на основі принципів «зеленої трансформації»* – дисертантом послідовно розкрито методологічне підґрунтя дослідження сучасних трансформацій державного управління з урахуванням нових світових та європейських вимірів реформування публічно-управлінської сфери. Особливу увагу приділено осмисленню процесів глобального «зеленого переходу» саме крізь призму державного управління, що дало змогу розглянути його не лише як екологічний чи економічний феномен, а як комплексний напрям трансформації системи державного управління та відповідних управлінських практик. Важливим здобутком цього розділу є систематизація сучасних методологічних підходів до дослідження готовності державного сектору до впровадження принципів «зеленої трансформації». Дисертант обґрунтовано враховує при цьому галузеву специфіку та адміністративно-територіальні особливості, що дозволяє перейти від загальнодержавного декларування принципів «зеленого переходу» до оцінювання реальних інституційних можливостей їх практичної реалізації.

Позитивно слід відзначити прагнення автора поєднати загальнотеоретичні положення державного управління з сучасними європейськими підходами до реформ і трансформацій публічного сектору. Такий методологічний синтез забезпечує комплексність дослідження та створює необхідне підґрунтя для подальшого формування авторської концепції сучасної доктрини державного управління. Водночас результати, представлені у другому розділі, мають не лише теоретико-методологічне, а й прикладне значення, оскільки запропоновані підходи можуть бути використані для визначення рівня готовності органів державного управління та окремих секторів до реалізації принципів «зеленої трансформації». Загалом другий розділ логічно розвиває теоретичні положення, сформовані у першому розділі, та формує методологічну основу для обґрунтування напрямів модернізації системи державного управління України в умовах європейської інтеграції та масштабних суспільних трансформацій.

У третьому розділі – *«Глобальні тенденції впровадження та розвитку принципів "зеленої трансформації" в системі державного управління: досвід зарубіжжя»* – здійснено порівняння та визначення національних особливостей впровадження принципів «зеленої трансформації» в Україні; проаналізовано комплекс цифрових інструментів та інноваційних технологій в системі реалізації екологічної політики на основі кращого зарубіжного

досвіду; сформовано авторську візію щодо адаптації європейського досвіду «зеленої» трансформації в Україні у фокусі державного управління.

У цьому розділі дисертації комплексно проаналізовано теоретико-методологічні основи та запропоновано практичні підходи до реалізації політики "зеленої" трансформації. Це дозволило сформулювати концептуальні засади для подальшого розвитку "зеленої трансформації" в Україні в контексті поточної воєнної агресії.

Значну увагу автор приділив дослідженню аспектів щодо курсу української держави на європейську та євроатлантичну інтеграцію, адже він зобов'язує державне керівництво імплементувати у всіх сферах єдині європейські підходи. Важливим етапом у цьому процесі став грудень 2019 року, коли за ініціативи Європейської Комісії було ухвалено Європейський зелений курс (ЄЗК). Основні цілі ЄЗК, які мають бути інтегровані у сферу державного управління, охоплюють досягнення кліматичної нейтральності з нульовими викидами парникових газів до 2050 року, модернізацію економіки шляхом переходу на чисту енергетику та підвищення енергоефективності, а також захист біорізноманіття і відновлення екосистем. Підтверджено, що Україна є активним учасником у процесі ЄЗК, визначаючи дві ключові цілі: координація з ЄС для мінімізації економічних втрат під час імплементції "зелених" стандартів та трансформація безпекової політики з огляду на загрози з боку РФ, яка використовує кліматичні питання для маніпуляцій санкційними режимами.

У даному контексті важливість набуває інтегрована стратегія формування "зеленої" трансформації української економіки у світлі ЄЗК та членства в ЄС. Як зазначає Хожило М. Е., успішний розвиток у цьому напрямку потребує державної підтримки для розробки та виконання природоохоронного законодавства, моніторингу дотримання екологічних стандартів, фінансової підтримки підприємств із екологічною орієнтацією, а також реалізації спеціальної екологічної політики на рівні центрального і місцевого управління. За допомогою екологічно орієнтованих регуляторних інструментів та стійкого фінансування можна спрямувати внутрішні й міжнародні інвестиції в створення більш стійкої економіки. Відмінною характеристикою українського підходу відносно країн Західної Європи є застосування філософії "Build Back Better", яка дозволяє одночасно враховувати безпекові вимоги, декарбонізацію та структурну модернізацію економіки. Ця стратегія системно поєднує наслідки військових руйнувань із необхідністю впровадження інституційних реформ у поєднанні з адаптивним плануванням регіонального відновлення.

Автор зазначає, що зелена трансформація в Україні відбувається в умовах безпрецедентних викликів, але водночас, вона забезпечує нові можливості для структурної модернізації регіональної економіки, підвищення її екологічної стійкості та інтеграції до європейського простору сталого розвитку. Реалізація політики зеленого переходу у воєнний і післявоєнний періоди має потенціал стати не лише інструментом відновлення, а й фундаментом для довгострокової конкурентоспроможності

українських регіонів шляхом акценту на пріоритезації таких напрямів відбудови, як економічний (машинобудування та металургія), соціальний (охорона здоров'я, наука і освіта) та туристичний (розвиток внутрішнього туризму).

Цінним здобутком для практики державноуправлінської діяльності є визначення ключових переваг адаптаційної моделі інституційного забезпечення "зеленої" трансформації для України. На відміну від високої нормативної визначеності німецької моделі, яку здобувач ретельно дослідив, вітчизняна адаптаційна модель ґрунтується на досвіді Польщі та пропонує поступову гармонізацію національного законодавства з вимогами "Fit for 55". Здобувач обґрунтовує, що паралельно з цим необхідно передбачити створення мезорівневих інституцій, таких як фонди та кластери, для фінансової та організаційної підтримки енергетичного переходу, а також для забезпечення соціальної підтримки вразливих регіонів у післявоєнний період.

У четвертому розділі – «Аналіз та оцінка галузевих «зелених трансформацій» у розрізі регіонів України» – здійснено аналіз феномену «зеленої трансформації» як чинника удосконалення системи державного управління; проведено SWOT-аналіз готовності регіонів України до упровадження принципів «зеленої трансформації»; проаналізовано Стратегії територіально-секторальних «зелених трансформацій» у контексті досягнення Цілей сталого розвитку України.

На основі проведеного аналізу стратегій «зеленого переходу», що прийняті в зарубіжних країнах, здобувачем запропоновано ряд рекомендацій з метою поліпшення ефективності їх впливу, економічного зростання та можливостей адаптаційного впровадження в Україні. Як зазначає Хожило М. Е., перед Україною період післявоєнного відновлення відкриває унікальні можливості для реалізації «зеленого стрибка». Аграрний сектор виступає як основний рушій економічної стабільності, продовольчої безпеки та інвестицій. Масштабна реконструкція дозволяє впроваджувати сучасні екологічні стандарти, відходити від застарілих технологій і розвивати циркулярну економіку. За оцінками Світового банку, для відновлення аграрного сектору України потрібно близько 40-50 мільярдів доларів США. Ці кошти можуть стати інвестицією в зелене майбутнє при наявності відповідної стратегії державного управління.

Теоретико-методологічні підходи до державного управління були вдосконалені здобувачем через розкриття сутності «зеленої трансформації» як основного рушія системних змін у взаємодії між державою, бізнесом і суспільством. У розділі показано, що для успішного перетворення галузей необхідно не просто екологічні заходи. Держава сьогодні потребує кардинального переосмислення щодо спроможності системи державного управління здійснити трансформацію шляхом інтеграції принципів сталого розвитку в законодавчу базу України, зміни фіскальних парадигм державного впливу у відносинах з бізнесом на користь «зелених» стимулів та створення цифрових платформ для моніторингу екологічних показників в реальному часі.

Інституційний механізм державного управління зеленою трансформацією на регіональному рівні був удосконалений завдяки розробці дворівневої моделі координації (національна – регіональна). Ця модель враховує безпековий аспект воєнного стану у стратегіях екологічного розвитку, забезпечуючи синергію між інфраструктурним відновленням за принципом «Build Back Better» і підвищенням енергетичної стійкості територій. Підхід до формування стратегій територіально-секторальних «зелених трансформацій» в контексті досягнення Цілей сталого розвитку також зазнав удосконалення. Він базується на концепції «здорових громад», враховує рекомендації ВООЗ та пріоритезує безпековий фактор в умовах воєнного стану. Це забезпечує гармонійне поєднання інфраструктурного відновлення та енергетичної стійкості, гарантуючи право населення на здорове та безпечне середовище під час післявоєнного відновлення.

У п'ятому розділі – *«Концептуальні та прикладні напрями реалізації засад «зеленої трансформації» в системі державного управління в умовах євроінтеграційного курсу України»* – комплексно розглянуто можливості імплементації кращих світових практик «зеленої трансформації» в систему державного сектора в Україні; здійснено систематизацію внутрішніх та зовнішніх чинників формування інтеграційної ідеології державного управління; розроблено модель «зеленої трансформації» сфери державного управління на засадах інтегрованого підходу в період повоєнної відбудови України.

У цьому розділі з позицій інноватики автор розглядає кілька основних векторів удосконалення державної політики у сфері зеленої трансформації. Насамперед, автор виокремлює такі, як: підвищення ефективності впровадження у вітчизняну практику державного управління принципів та інструментів зеленої трансформації як важливого чинника забезпечення сталого розвитку; застосування багатокритеріального підходу до визначення пріоритетних напрямів та проєктів зеленої трансформації; імплементація мережевих методів у процеси державного управління зеленою трансформацією; впровадження платформного управління процесами зеленої трансформації. Концептуалізація платформного управління процесами зеленої трансформації забезпечить координацію взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадян, неурядових організацій та бізнесу у процесах прийняття і реалізації управлінських рішень з метою підвищення ефективності державного управління зеленою трансформацією в Україні.

Цінним в науковому, та й в теоретичному плані, є запропонована здобувачем модель державного управління, яка в рамках якої зелена трансформація розглядається як комплексний процес системних змін, що охоплює всі рівні публічного управління. Вона передбачає інтеграцію екологічних, економічних, соціальних і технологічних пріоритетів у формування й реалізацію державної політики. Основним елементом цієї моделі є доктрина зеленого управління, що виступає як нова управлінська парадигма. Її мета спрямована на перетворення держави на інституційну

архітектуру, яка сприяє сталому розвитку й створює сприятливу екосистему для екологічно збалансованого економічного й суспільного розвитку. Ця доктрина забезпечує поєднання стратегічних цілей державної політики з інструментами їхньої практичної реалізації на національному, регіональному та місцевому рівнях. Практична реалізація доктрини здійснюється через три взаємодоповнювані аспекти трансформації. Так, інституційний аспект охоплює інтегроване управління, удосконалення регуляторної політики, розвиток міжсекторального партнерства та реформу державного управління, засновану на принципах відкритості, підзвітності й ефективності. Цифровий аспект включає використання сучасних цифрових технологій і інструментів управління, таких як великі дані, блокчейн, геоінформаційні системи та відкриті дані, що підвищують прозорість управлінських процесів і якість прийняття рішень. Енергетико-екологічний аспект орієнтований на декарбонізацію, розвиток відновлюваних джерел енергії та впровадження циркулярної економіки, що сприяють формуванню ресурсоефективних моделей господарювання.

Така сукупність складників в рамках доктринального підходу формує основу для територіальної стійкості, яка розглядається як здатність регіонів і громад забезпечити свій сталий розвиток на принципах децентралізації, регіональної згуртованості й енергетичної незалежності. Такий підхід дозволяє об'єднати завдання відновлення з цілями зеленої трансформації та європейської інтеграції.

Кінцевим результатом цієї концептуальної моделі, за визначенням автора, є формування здорових і сталих громад з високою якістю життя, екологічною безпекою, соціальною справедливістю й інклюзивністю в управлінських процесах. У цьому контексті зелена трансформація виступає не лише як інструмент екологічної модернізації, а й механізм покращення добробуту суспільства та зміцнення соціальної єдності. Таким чином, розроблена концептуальна модель сталої зеленої трансформації в державному управлінні відображає перехід від глобальних і європейських стратегій до конкретних результатів суспільного розвитку шляхом інтеграції інституційних, цифрових, енергетико-екологічних і територіальних механізмів.

Оформлення роботи у цілому відповідає чинним стандартам, у тексті зроблені необхідні посилання на цитовані джерела та літературу. Загалом здобувачем опрацьовано 470 літературних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 490 сторінок, основний зміст – 402 сторінки (18,27 авт. арк).

Реферат дисертаційної роботи повною мірою розкриває зміст проведеного дослідження і не містить інформації, відсутньої в дисертації. Анотації відображають основний зміст роботи.

Таким чином, дисертаційне дослідження Хожило М. Е. має логіку наукового дослідження, висновки логічно слідують зі змісту основного тексту, написаного з дотриманням наукового стилю подання матеріалу.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

1. У дисертації автором обґрунтовано доцільність формування сучасної доктрини державного управління на основі принципів «зеленої трансформації», що є безперечно новаторським науковим результатом. Водночас у роботі (розділ 1) доцільно було б більш чітко окреслити співвідношення запропонованої авторської доктрини з уже існуючими концепціями та доктринами державного управління (Good Governance, New Public Governance, Resilient Governance тощо), що дозволило б більш повно визначити її місце у сучасній теорії державного управління.

2. Позитивно оцінюючи розроблену автором концепцію держави як «інституційного архітектора» зеленої трансформації, слід зазначити, що дисертація могла б виграти від більш детального розкриття методологічних критеріїв оцінювання ефективності реалізації цієї ролі на різних рівнях публічного управління, насамперед у взаємодії центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

3. У роботі значна увага приділена європейському досвіду впровадження принципів зеленої трансформації (розділ 4) та їх адаптації до українських умов. Разом із тим більш ґрунтовний порівняльний аналіз практик окремих держав-членів Європейського Союзу, насамперед країн Балтії та Північної Європи, міг би додатково аргументувати запропоновані автором механізми модернізації системи державного управління.

4. Обґрунтовуючи авторську модель зеленої трансформації державного управління, дисертант широко використовує категорії «резильєнтність», «адаптивність», «стійкість» та «екосистемність» (розділ 5). Водночас їх функціональний взаємозв'язок у межах запропонованої теоретико-методологічної конструкції доцільно було б представити у вигляді узагальненої концептуальної схеми, що сприяло б кращому сприйняттю логіки авторської концепції.

5. Заслужовує на позитивну оцінку авторський підхід до формування сучасної доктрини державного управління на основі принципів «зеленої трансформації» (розділ 5). Разом із тим, дисертація була б ще більш завершеною за умови більш чіткого визначення можливих етапів практичного впровадження запропонованої доктрини в систему стратегічного державного планування України із визначенням їх часової послідовності та очікуваних результатів.

Загальний висновок

Наведені зауваження не впливають на зміст та високу оцінку дисертації і не знижують значущості проведеного дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Хожило М. Е. є самостійним та завершеним науковим дослідженням і містить наукові результати, що у сукупності вирішують важливу наукову проблему науки державного управління, її зміст відповідає спеціальності 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Зміст реферату ідентичний основним положенням дисертації. Оформлення дисертації та реферату здійснено з дотриманням вимог МОН України.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи науково обґрунтовані і мають теоретичне та практичне значення для розвитку наукової галузі державного управління. Матеріали розділів дисертації та основні наукові результати відображені в публікаціях у фахових та інших наукових виданнях, впроваджені в навчальний процес підготовки магістрів публічного управління та адміністрування.

Дисертація на тему: «Теоретико-методологічні засади формування сучасної доктрини державного управління на основі принципів "зеленої трансформації"» виконана на високому теоретичному і методологічному рівнях, відповідає за своїм змістом та сукупністю отриманих наукових результатів вимогам Міністерства освіти і науки України до докторських дисертацій, відповідає вимогам пунктів 6-9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 та паспорту спеціальності 25.00.01 – теорія та історія державного управління, а її автор – Хожило Максим Едуардович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Офіційний опонент:

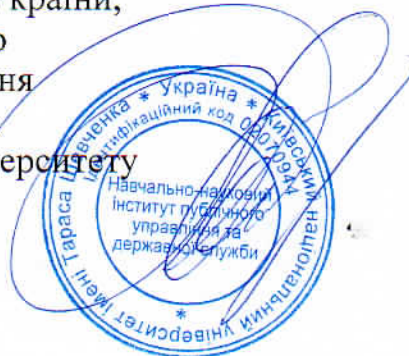
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений працівник освіти
України, професор кафедри регіональної
політики Навчально-наукового
інституту публічного управління
та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

А. П. Рачинський

Підпис А. П. Рачинського засвідчую:

доктор філософських наук, доцент,
заслужений працівник освіти України,
директор Навчально-наукового
інституту публічного управління
та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Л. Г. Комаха

Отримано
Вчений секретар
08.08.2023

Усвідомлено
Н.І. Сорокіна